Original article

แนวทางการจัดการเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพ.สต.) อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

ปราโมทย์ คำภูเงิน นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

บทคัดย่อ

วัตถุประสงค์ : เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการเงิน การคลัง และ เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการด้านการเงิน การคลังของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

วัสดุและวิธีการ : เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research: AR) ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารการเงินการคลัง (CFO) CUP นาหว้า จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 9 คน และ คณะกรรมการ คปสอ. จำนวน 10 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1. แบบสำรวจการจัดการด้านการเงินในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 2. แนวคำถามในการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกกับแหล่งข้อมูล 3. แบบสังเกตกระบวนการประชุม คณะกรรมการ CFO และ คปสอ. มีขั้นตอนในการวิจัย ดังนี้ ขั้นเตรียมการวิจัย (Planning) การวางแผน ขั้นตอนเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์ (Action) ขั้นตอนการสังเกตและประเมินผลการดำเนินงาน ขั้นตอนการคืนข้อมูล และพัฒนาแนวทาง(reflection) กระบวนการและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน (re - planning) วิเคราะห์ข้อมูลโดย ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัย : พบว่าสถานการณ์การเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม จำนวน 9 แห่ง ในปีงบประมาณ 2558 และ 2559 มีเงินบำรุงคงเหลือรวมลดลง คือ 3,304,864.65 และ 2,775,055.12 บาท หรือเฉลี่ยต่อ รพ.สต.เท่ากับ 367,207.18 และ 308,339.46 บาท ตามลำดับ ด้านรายรับ (ไม่รวมเงิน อสม. เงินกองทุนตำบล) เป็นเงิน Fixcost ร้อยละ 50.47 เงินคุณภาพผลงานบริการปฐมภูมิ QOF ร้อยละ 23.95 ด้านรายจ่าย เป็นค่าจ้างลูกจ้าง ร้อยละ 56.09 ค่าตอบแทน ร้อยละ 33.57 ค่าวัสดุ ร้อยละ 5.88 สัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับเฉลี่ย ร้อยละ 106.96 คือ มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ แนวทางการจัดการเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในปี 2560 ด้านการจัดทำแผน รายงานและเฝ้าระวัง: วิเคราะห์ข้อมูลและรายงานทุกเดือน ด้านการลดรายจ่าย: ไม่จ้างบุคลากรเพิ่ม ให้โรงพยาบาลแม่ข่ายจ้างลูกจ้างสายวิชาชีพให้ รพ.สต. และลดระยะเวลาการอยู่เวรรักษาพยาบาลในวันราชการจาก 4 ชั่วโมง เหลือ 2 ชั่วโมง ด้านการเพิ่มรายได้:ให้โรงพยาบาลแม่ข่ายเพิ่มเงิน Fixcost ให้รพ.สต.เร่งรัดผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด QOF และงานบริการแพทย์แผนไทย สมัครเข้าร่วมระบบจ่ายตรง อปท. และการเบิกจ่ายประกันสังคม

ข้อสรุป : เงินบำรุง มีแนวโน้มลดลง รายจ่ายมากว่ารายรับ จึง เสนอให้โรงพยาบาลแม่ข่ายเพิ่มเงิน Fixcost และจ้างลูกจ้างสายวิชาชีพให้ รพ.สต. มีการติดตามรายงานและเฝ้าระวังสถานการณ์ทุกเดือน ให้รพ.สต.เร่งรัดผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด QOF และงานบริการแพทย์แผนไทย สมัครเข้าร่วมระบบจ่ายตรง อปท. และการเบิกจ่ายประกันสังคม

คำสำคัญ *: แนวทางการจัดการ , เงินบำรุง , รพ.สต., คปสอ.*

Guideline for the financial management In Sub-district Health Promoting Hospital, Nawa District Nakhon Phanom Province

Pramot Kumpoongern : Public Health Technical Officer Professional Level(K2)
Nawa District Public Health Office Nakhon Phanom Province.

Abstract

Objectives : To study about financial situation and develop guideline for the financial management In Sub-district Health Promoting Hospital, Nawa District Nakhon Phanom Province.

Materials and method : This research was action research: AR . Researchers were five of chief finance officers of Contracting Unit for Primary Care, Nawa district, nine of directors of Sub-district health promoting hospital and ten of district public health coordination committees. Research instrument: 1. Survey of the management of financial In Sub-district Health Promoting Hospital. 2. Question of group conversation and data source in –depth interviews. 3. Meeting process observation form of chief finance officers and district public health coordination committees.The research procedures were planning, action, reflection, and re- planning. This research had data analysis by quantitative data, frequency distribution, average and percentage, and content analysis

Results : Research findings were as financial situation in nine Sub-district Health Promoting Hospitals, Nawa District Nakhon Phanom Province. In fiscal year 2015and 2016 had finance balance as 3,304,864.65 and 2,775,055.12 baths or average with Sub-district Health Promoting Hospital as 367,207.18 and 308,339.46 baths respectively. In receipts (not money from Village Health Volunteer and Sub-district fund) total fix cost 50.47% ,quality and outcome framework 23.95% , employee compensation expense 56.09% compensation 33.57, material cost 5.88%, proportion of expenditure per receipts 106.96. It means that expenditure more than receipts Guideline for the financial management In Sub-district Health Promoting Hospital in 2017 on plan management report and stay alerted: data analysis and report every month. Reduction of expenses: No employ personnel ,Give main hospital had employee for Sub-district Health Promoting Hospital and reduce the duration of duty from 4 hour left 2 hour. Increase revenue: Main hospital should increase fixcost.The Sub-district Health Promoting Hospital precipitates performance according to indicators quality and outcome framework and Thai traditional medicine service, register to direct pay system of Sub district Administrative Organization and social security disbursement

Conclusion : The financial situation had downward trend, expenditure more than receipts, therefore the guideline for main hospital should increase the money fix cost and employ the

professional employee for Health Promoting Hospital. Health Promoting Hospital has to follow up and report the financial situation every month.The Sub-district Health Promoting Hospital precipitates performance according to indicators quality and outcome framework and Thai traditional medicine service, register to direct pay system of Sub district Administrative Organization and social security disbursement

Keyword *: Guideline , financial management , Sub-district Health Promoting Hospital*

ความสำคัญของปัญหา

โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพระดับตำบล (รพ.สต.) (Sub-district Health Promoting Hospital) ทำหน้าที่ในลักษณะให้บริการสาธารณสุขผสมผสาน ทั้งด้านการสร้างเสริมสุขภาพ การควบคุมและป้องกันโรค การรักษาพยาบาล การฟื้นฟูสภาพ และการคุ้มครองผู้บริโภครวมทั้งการจัดการปัจจัยเสี่ยงต่อสุขภาพ ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนและสังคมในพื้นที่ที่รับผิดชอบ[1] งบประมาณในการดำเนินการในการให้บริการประชาชนด้านการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค (P&P) เกือบทั้งหมดจัดสรรไปโดยระบบกองทุนประกันสุขภาพ แบบเหมาจ่ายรายหัว ดังนั้นงบประมาณสำหรับดำเนินการก็ต้องส่งผ่านไปตามระบบที่วางไว้ การปรับเปลี่ยนประการใด เช่นการเสนอให้งบส่วนหนึ่งส่งตรงลงไป รพ.สต.ก็เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันให้ถี่ถ้วน เพียงแต่โรงพยาบาลแม่ข่ายจะต้องให้ความมั่นใจ ว่าจะสนับสนุนการดำเนินการตามกิจกรรมที่พึงประสงค์ในรพ.สต.ให้เพียงพอ[2]

จังหวัดนครพนม แบ่งการปกครองเป็น 12 อำเภอ 99 ตำบล มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ทั้งหมด 151 แห่ง ครอบคลุมการให้บริการดูแลสุขภาพประชาชน 710,594 คน 1,153 หมู่บ้าน ดูแลประชากรเฉลี่ย 4,706 คนต่อแห่ง ผลการวิเคราะห์แผนเงินบำรุงใน รพ.สต. ระหว่างปี 2555-2559 ของสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม พบว่า รพ.สต.มีเงินบำรุงคงเหลือเฉลี่ย 5 ปี เท่ากับ 362,159 บาทต่อแห่ง เงินบำรุง รพ.สต.ที่น้อยที่สุดในระหว่างปี 2555-2559 คือ 17,368. บาทต่อแห่ง รายรับของ รพ.สต. พบว่า มีค่าเฉลี่ย รายรับระหว่างปี 2555 – 2559 เฉลี่ย 1,371,473 บาทต่อแห่ง รายจ่ายเฉลี่ย ระหว่างปี 2555 – 2559 เฉลี่ย 1,515,609.49 บาทต่อแห่ง คิดสัดส่วนระหว่าง รายจ่ายต่อรายรับ เป็นร้อยละ 110.51 จากข้อมูลดังกล่าว จะเห็นแนวโน้มของสัดส่วนของรายจ่ายต่อรายรับ คือ รพ.สต. มีรายจ่ายมากกว่ารายรับ เฉลี่ย 144,136.49 บาทต่อแห่ง[3]

อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม มีโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล(รพ.สต.) จำนวน 9 แห่ง ครอบคลุมพื้นที่ 5 ตำบล 53 หมู่บ้าน รับผิดชอบประชากร รวม 37,294 คน เฉลี่ยรับผิดขอบประชากร รพ.สต.ละ 4,144 คน มีบุคลากรสาธารณสุขทั้งหมดใน รพ.สต.รวม จำนวน 63 คน (ข้าราชการ 28 คน ลูกจ้าง พกส. 20 คน ลูกจ้างเหมาบริการ 12 คน ลูกจ้างนักเรียนทุน 3 คน) สัดส่วนข้าราชการต่อประชากร เท่ากับ 1 ต่อ 1,334 คน มีเจ้าหน้าที่ที่เป็นวิชาชีพทั้งหมด จำนวน 35 คน หรือเฉลี่ย 3.89 คน ต่อหน่วยบริการ จากการวิเคราะห์สถานการณ์เงินบำรุงของ รพ.สต. ในเขตอำเภอนาหว้า ระหว่างปี 2556 ถึง ปี 2559 พบว่า ค่าเฉลี่ยของเงินบำรุงใน รพ.สต.เท่ากับ 433,691.82 , 245,346.44 , 367,207.18 และ 308,339.46 บาทต่อแห่ง ตามลำดับ[4] จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นแนวโน้มของค่าเฉลี่ยเงินบำรุงของ รพ.สต.ในเขตอำเภอนาหว้า มีแนวโน้มลดลงตามลำดับ เมื่อวิเคราะห์จำแนกเงินบำรุงด้านรายรับของ รพ.สต.ในเขตอำเภอนาหว้า พบว่า มีค่า

เฉลี่ย รายรับระหว่างปี 2556 – 2559 เฉลี่ย 1,156,016.25 , 1,324,017.26 , 1,230,932.30 และ 1,307,951.34 บาทต่อแห่ง ตามลำดับ รายจ่ายเฉลี่ย ระหว่างปี 2556 – 2559 เฉลี่ย 1,212,995.98 , 1,413,629.04 ,1,281,773.15. และ 1,344,006.74 บาทต่อแห่งตามลำดับ คิดสัดส่วนระหว่าง รายจ่ายต่อรายรับ เป็นร้อยละ 104.93 , 106.77 ,106.23 , 105.45 และในการวิเคราะห์สัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับในปี 2556-2559 พบว่า รพ.สต.ที่มีสัดส่วนรายจ่ายมากกว่ารายรับ จำนวน 2 , 6 , 5 , 6 แห่งตามลำดับ ที่มาของรายรับของ รพ.สต. ในเขตอำเภอนาหว้า เป็นเงินงบประมาณสนับสนุนจาก โรงพยาบาลแม่ข่าย จากข้อมูลในปี 2556-2559 พบว่า รายรับของ รพ.สต. เป็นรายได้จาก Fix Cost เฉลี่ย 250,000 , 280,000. 300,000, 330,000 บาทต่อแห่งต่อปี เงินจากผลงาน (เช่น QOF, บริการแพทย์แผนไทย ฯลฯ) เฉลี่ย 254,000.43, 268,930.56, 270,831.18, 263,877.93 บาทต่อแห่งต่อปี และเงินสนับสนุนจากกองทุนหลักประกันสุขภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดทำโครงการแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้รับเฉลี่ย 65,425.43 , 66,743.20 , 68,687.78 , 50,903.11 บาทต่อแห่งต่อปีตามลำดับ เมื่อหักเงินสนับสนุนเงินจากกองทุนฯแล้วจะคงเหลือเงินงบประมาณในการบริหารจัดการระหว่าง ปี 2556 – 2559 เฉลี่ย 612,571.80 , 679,572.71 , 570,831.17 , 595,541.11 บาทต่อแห่ง ตามลำดับ[4]

จากข้อมูลทางด้านการเงินของ รพ.สต. ในอำเภอนาหว้าข้างต้น เพื่อให้มีการพัฒนาระบบบริหารจัดการทางงบประมาณของ รพ.สต. ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ จึงต้องมีการศึกษาข้อมูลสถานการณ์ของเงินบำรุงของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอนาหว้า เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ให้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้บริหาร หน่วยงาน และผู้ที่เกี่ยวข้องได้รับรู้เพื่อร่วมวางแผนพัฒนาระบบจัดการระบบงบประมาณของ รพ.สต.ให้สามารถบริหารจัดการในการพัฒนากระบวนการดูแลสุขภาพประชาชนในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ด้านการเงิน การคลังของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอ นาหว้า จังหวัดนครพนม

2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการด้านการเงิน การคลัง ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

วัสดุและวิธีการดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research: AR) 5

2. ผู้ร่วมวิจัยประกอบด้วย คณะกรรมการบริหารการเงินการคลัง(CFO) CUP นาหว้า จำนวน 5 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในเขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม จำนวน 9 คน และ คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ(คปสอ.) อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม จำนวน 10 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ ปรับปรุงมาจาก แบบรายงานเงินคงเหลือประจำเดือน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

ก) แบบสำรวจการจัดการด้านการเงินในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) พัฒนาโดยนักวิจัยและตรวจสอบความตรงของเนื้อหาโดยที่ปรึกษาโครงการวิจัย ประกอบด้วย 3 ส่วนได้แก่

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลด้านการเงิน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ประกอบด้วยข้อมูลรายรับ ข้อมูลรายจ่าย และวิเคราะห์สถานการณ์การเงิน ของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

ส่วนที่ 3 การบริการในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ประกอบด้วยข้อมูลผลการบริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และการ

วิเคราะห์ผลการให้บริการและความเห็นต่อผลการวิเคราะห์

ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

ข) แนวคำถามในการสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึกกับแหล่งข้อมูล ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสารและส่งให้ที่ปรึกษาให้ความเห็นเรื่องความครอบคลุมตามวัตถุประสงค์การศึกษา ทดสอบความเข้าใจของทีมนักวิจัยโดยการทดลองเก็บข้อมูลในนักวิชาการสาธารณสุขประจำสำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน 2 ราย แล้วนำมาปรับข้อความให้เหมาะสม

ค) แบบสังเกตกระบวนการประชุม คณะกรรมการ CFO และ คปสอ.

ง) เครื่องบันทึกเสียง

จ) กล้องบันทึกภาพ

4. การดำเนินการวิจัยและการรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

4.1 ขั้นเตรียมการวิจัย (Planning) การวางแผน

1. เตรียมทักษะการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยฝึกทักษะการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม การสังเกต จากคุณสุพัฒน์ สมจิตรสกุล พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลนาหว้า

2. ทำหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากสาธารณสุขอำเภอ

4.2 ขั้นตอนเก็บข้อมูลเพื่อวิเคราะห์สถานการณ์

1. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการสำรวจข้อมูลการจัดการการเงินเบื้องต้น (Preliminary Study) จากรายงานบัญชีเงินบำรุง ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)เพื่อใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแบบสำรวจการจัดการการเงิน ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ประชุมชี้แจงผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในการขอความร่วมมือและตอบแบบสำรวจการจัดการทางการเงินของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) รวบรวมข้อมูลจากแบบสำรวจ ทำการวิเคราะห์ผลการสำรวจ

2. การสังเกตและประเมินผลการดำเนินงาน นักวิจัยร่วมกับผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)สังเกตและเฝ้าระวังสถานการณ์เงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) โดยใช้รายงานผลการประเมินสถานการณ์เงินบำรุงทุกเดือน

4.3 ขั้นตอนการคืนข้อมูล และพัฒนาแนวทาง (reflection) กระบวนการและผลของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และปรับปรุงแผนการปฏิบัติงาน (re - planning)

1. ประชุมผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเพื่อร่วมตรวจสอบข้อมูลผลการสำรวจ พร้อมให้ความเห็นและจัดทำข้อเสนอต่อการจัดการการเงินของ รพ.สต.ในภาพรวม

2. ประชุม คณะกรรมการ CFO อำเภอนาหว้า เพื่อให้ความเห็นต่อข้อมูลจากการสำรวจ และข้อเสนอของ รพ.สต. พร้อมยกร่างแนวทางในการพัฒนาการจัดการการเงินของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

3. ประชุมคณะกรรมการ คปสอ. อำเภอนาหว้า เพื่อให้ความเห็นต่อแนวทางในการพัฒนาการจัดการการเงินของ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

4. นำแนวทางการจัดการการเงินของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ไปใช้เพื่อการบริหารจัดการการเงินในระดับอำเภอและในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)

5. ติดตามผลการใช้แนวทางโดยการนิเทศใน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) และการประชุมติดตามในการประชุม คปสอ.ทุกเดือน และรับคำแนะนำจากผู้เกี่ยวข้อง พร้อมปรับแนวทางให้เหมาะสมกับสถานการณ์

6. ประชุมกลุ่มผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมุขภาพตำบล คณะกรรมการการเงินการคลัง (CFO) คณะกรรมการประสานงานสาธารณสุขระดับอำเภอ (คปสอ.) เพื่อถอดบทเรียน

การใช้แนวทางการจัดการการเงินในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.)พร้อมสรุปเป็นแนวปฏิบัติด้านการเงิน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม

การตรวจความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้มีการใช้วิธีการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ดังนั้นในการเก็บข้อมูลแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะทำบันทึกเป็นไฟล์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อส่งให้ที่ปรึกษาได้ให้ความเห็น เพื่อปรับปรุงประเด็นคำถาม แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูลโดยวิธีการสามเส้า (Triangulation) จนกระทั่งข้อมูลที่ได้รับครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้ หรือข้อมูลอิ่มตัว

5.การวิเคราะห์ข้อมูล

- ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ข้อมูลทั่วไปและข้อมูลการเงิน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) ใช้การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ยและร้อยละ

- ข้อมูลเชิงคุณภาพ ได้แก่ ข้อมูลจากการสนทนากลุ่ม สัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตกระบวนการ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้สถิติร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัย

ก) เกณฑ์ในการสนับสนุนงบประมาณของ คป.สอ. หรือ CUP และ สปสช

ตารางที่ 1 แสดงการสนับสนุนงบประมาณของ CUP ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 9 แห่ง ในอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ปีงบประมาณ 2558-2559

	2558	2559
รายการ	จำนวน (บาท)	จำนวน(บาท)
เงิน Fixcost	รพ.สต.ละ 300,000 บาท เท่ากันทุกแห่ง จ่ายให้ รพ.สต.ทุก 3 เดือน	รพ.สต.ละ 330,000 บาท เท่ากันทุกแห่งจ่ายให้ รพ.สต.ทุก 3เดือน
เงินค่าคุณภาพบริการปฐมภูมิ(QOF)	จ่ายตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพบริการ และจ่ายตามจำนวนประชากรที่รับผิดชอบ	จ่ายตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพบริการ และจ่ายตามจำนวนประชากรที่รับผิดชอบ
เงินค่าบริการงานแพทย์แผนไทย	จ่ายตามผลการให้บริการงานแพทย์แผนไทย	จ่ายตามผลการให้บริการงานแพทย์แผนไทย
เงินค่าบริการผู้ป่วยนอกและสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคOP/PP	จ่ายตามผลงานการให้บริการและจำนวนประชากรที่รับผิดชอบ	จ่ายตามผลงานการให้บริการและจำนวนประชากรที่รับผิดชอบ

ข) สถานการณ์เงินบำรุง รพ.สต.

ตารางที่ 2 แสดงสถานการณ์เงินบำรุงคงหลือ ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 9 แห่ง ในอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ปีงบประมาณ 2558-2559

รายการ	2558	2559	ค่าเฉลี่ย 2 ปี
	จำนวน (บาท)	จำนวน(บาท)	จำนวน(บาท)
เงินบำรุงคงเหลือรวม	3,304,864.65	2,775,055.12	3,039,950.88
เฉลี่ยต่อ รพ.สต.	367,207.18	308,339.46	337,772.32

จากตาราง พบว่าสถานการณ์การเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม จำนวน 9 แห่ง ในปีงบประมาณ 2558 และ 2559 มีเงินบำรุงคงเหลือรวมลดลง คือ 3,304,864.65 และ 2,775,055.12 บาท หรือเฉลี่ยต่อ รพ.สต.เท่ากับ 367,207.18 และ 308,339.46 บาท ตามลำดับ

ค) รายการรับเงินบำรุง

ตารางที่ 3 แสดงรายการรับเงินบำรุง ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 9 แห่งในอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ปีงบประมาณ 2558-2559

รายการ	2558		2559		เฉลี่ย 2 ปี	
	จำนวน (บาท)	ร้อยละ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ
1.เงิน fixcost	2,700,000	24.37	2,970,000	25.23	2,835,000	24.81
2.เงินเดือนลูกจ้างนักเรียนทุน	256,852	2.32	323,095	2.74	289,974	2.54
3.เงินฉบับที่ 8	16,790	0.15	684,000	5.81	350,395	3.07
4.รับเงินค่าป่วยการอสม.	5,268,600	47.56	5,269,800	44.77	5,269,200	46.12
5.เงินกองทุนตำบล	618,190	5.58	458,128	3.89	538,159	4.71
6.สวัสดิการข้าราชการ	500	0	4,720	0.04	2,610	0.02
7.ประกันสังคม	0	0	275	0	138	0
8.เงิน QOF	1,482,905	13.39	1,208,130	10.26	1,345,518	11.78
9.เงินOP/PP	648,205	5.85	450,971	3.83	549,588	4.81
10.เงินผลงานบริการแผนไทย	85,323	0.77	392,705	3.34	239,014	2.09
11.ดอกเบี้ย	1,026	0.01	9,738	0.08	5,382	0.05
รวมรายรับทั้งหมด	11,078,390.74	100	11,771,562.08	100	11,424,976	100
รายรับรวม(ไม่รวม ข้อ4, 5)	5,191,600.74	46.86	6,043,634.08	51.34	5,617,617	49.17
เฉลี่ยรายรับ รพ.สต. ละ/ปี	576,844.53		671,514.90		624,179.67	

จากตารางรายการรับเงินบำรุง ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 9 แห่งในอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม พบว่ารายการรับในปี 2558 และ 2559 เฉลี่ย 2 ปี รวมทั้งหมด 11,424,976 บาท หรือเฉลี่ย รพ.สต. ละ 1,269,441.78 บาท ต่อปี หากแยกรายการรับ พบว่ารายรับเงินค่าป่วยการ อสม. มากที่สุด คือ ร้อยละ 46.12 รองลงมาคือ จากเงิน fixcost QOF และ เงิน OP/PP คือ ร้อยละ 24.81 , 11.78 และ 4.81 ตามลำดับ ถ้าหากไม่รวมรายรับเงินค่าป่วยการ อสม. และเงินกองทุนตำบล เนื่องจากเป็นเงินต้องจ่ายตามวัตถุประสงค์ พบว่ามีรายรับ 2 ปี เฉลี่ยรวม 5,617,617 บาท หรือ เฉลี่ยต่อ รพ.สต. แห่งละ 624,179.67 บาท ต่อปี 52,014.97 ต่อเดือน

ง) เงินรายจ่าย

ตารางที่ 4 แสดงรายจ่ายเงินบำรุง รวมทั้งหมด ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 9 แห่ง ในอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม แยกรายหมวดการจ่าย ปีงบประมาณ 2558 ถึง 2559

รายการ	2558		2559		ค่าเฉลี่ย 2 ปี	
	จำนวน (บาท)	ร้อยละ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ
ค่าจ้างลูกจ้าง พกส. นักเรียนทุน จ้างเหมาบริการ	3,225,270.00	27.96	3,515,486.00	29.06	3,370,389	28.52
ค่า OT และ ค่าตอบแทนอื่นๆ	1,801,073.00	15.61	2,232,999.00	18.46	2,017,036.00	17.07
รวมค่าแรง(งด.ลจ.รวมค่าตอบแทน)	5,026,343.00	43.57	5,748,485	47.52	5,387,414	45.59
ค่าใช้จ่ายโครงการต่างๆ อสม. กองทุนตำบล	5,886,790.00	51.03	5,727,928.00	47.35	5,807,328.00	49.15
ค่าใช้จ่ายอื่นๆ สาธารณูปโภค วัสดุ	622,825.32	5.40	619,647.63	5.12	621,236.47	5.26
รายจ่ายทั้งหมดไม่รวมค่าโครงการ	**5,649,168.32**	**48.97**	**6,368,132.63**	**52.64**	**6008650.47**	**50.85**
รวมรายจ่ายทั้งหมด	**11,535,958.32**	**100.00**	**12,096,060.63**	**100.00**	**11,816,009.48**	**100**

จากตารางแสดงรายจ่ายเงินบำรุง รวมทั้งหมด ในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 9 แห่ง ในอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม แยกรายหมวดการจ่าย ปีงบประมาณ 2558 ถึง 2559 ค่าเฉลี่ย 2 ปี พบว่า มีรายจ่ายแยกตามหมวดการจ่าย เรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้

1. ค่าใช้จ่ายตามโครงการ (ค่าป่วยการ อสม.และโครงการกองทุนตำบล) ร้อยละ 49.15 หรือเฉลี่ย รพ.สต. ละ 645,258.67 บาท ต่อปี 2.ค่าแรง (เงินเดือนลูกจ้างและค่าตอบแทน จนท.) ร้อยละ 45.59 หรือเฉลี่ย รพ.สต.ละ 598,601.55 บาท ต่อปี 3.ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (ค่าสาธารณูปโภค ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์) ร้อยละ 5.26 หรือเฉลี่ย รพ.สต.ละ 6,902.61 บาท ต่อปี

จ) สัดส่วนรายจ่ายต่อรายได้

ตารางที่ 5 แสดงจำนวนเงินรายรับรายจ่าย และสัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล (รพ.สต.) 9 แห่ง ในอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ปีงบประมาณ 2558-559

รายการ	2558		2559		ค่าเฉลี่ย 2 ปี	
	จำนวน (บาท)	ร้อยละ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ	จำนวน(บาท)	ร้อยละ
รวมรายรับทั้งหมด	**11,078,390.74**	**100**	**11,771,562.08**	**100**	**11,424,976**	**100**
รายรับรวม(ไม่รวมเงินโครงการ)	5,191,600.74	46.86	6,043,634.08	51.34	5,617,617	49.17
รวมรายจ่ายทั้งหมด	**11,535,958.32**	**100**.00	**12,096,060.63**	**100.00**	**11,816,009.48**	**100**
รายจ่ายไม่รวมค่าโครงการ	5,649,168.32	48.97**00**	6,368,132.63	52.64	6008650.47	50.85
สัดส่วนรายจ่ายทั้งหมดต่อรายรับทั้งหมด ร้อยละ	104.13		102.76		103.42	

จากตารางพบว่า สัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับในปี 2558 มากกว่า ปี 2559 คือร้อยละ 104.13 และ 102.27 ตามลำดับ เฉลีย ร้อยละ 103.42 คือ หากไม่รวมเงินรับ จ่ายจาก โครงการ พบว่า มีสัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับเฉลี่ย ร้อยละ 106.96

4.2 กระบวนการพัฒนาแนวทางการจัดการเงิน การคลัง รพ.สต.

ก) การจัดการด้านรายรับของ รพ.สต. และผลการพัฒนา

สถานการณ์ด้านรายรับ	**การจัดการ**	**ผลการพัฒนา**
ด้านรายรับ(ไม่รวมเงิน อสม. เงินกองทุนตำบล)มาจากเงิน Fixcost ร้อยละ 50.47 เงินค่าบริการตามเกณฑ์คุณภาพและผลงานบริการปฐมภูมิ (Quality and Outcome Framework: QOF) ร้อยละ 23.95 และ เงินสร้างเสริมสุขภาพป้องกันโรคOP/PP ร้อยละ 9.78 รายรับเฉลี่ยปีละ 62,417.97บาทต่อ รพ.สต.	ด้านการเพิ่มรายได้: **1.ให้**โรงพยาบาลแม่ข่าย เพิ่มเงิน Fixcost 2. รพ.สต.เร่งรัดผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด QOF และงานบริการแพทย์แผนไทย 3.พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านข้อมูล 4.ให้ รพ.สต.ทุกแห่ง สมัครเข้าร่วมระบบจ่ายตรง อปท. และการเบิกจ่ายงบประกันสังคม 5.จัดทำผ้าป่า	1.นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลด้านการเงินของ รพ.สต.ในที่ประชุม คปสอ.ทุกเดือน 2.คปสอ.และ CFO รับทราบสถานการณ์และพิจารณาแนวทางช่วยเหลือ 3.คปสอ.แต่งตั้งคณะทำงานเพื่อติดตามตัวชี้วัด QOF แผนไทย 4.จัดทำแผนพัฒนาศักยภาพบุคลากร 5.ทุก รพ.สต.จัดทำผ้าป่าเพื่อพัฒนา รพ.สต.

ข) การจัดการด้านรายจ่ายของ รพ.สต. และผลการพัฒนา

สถานการณ์ด้านรายจ่าย	แนวทางการจัดการ	ผลการพัฒนา
ด้านรายจ่าย(ไม่รวมเงิน อสม.และกองทุนตำบล) พบว่า ค่าจ้างลูกจ้าง ร้อยละ 56.09 ค่าตอบแทน ร้อยละ 33.57 ค่าวัสดุ ร้อยละ 5.88 และค่าสาธารณูปโภค ร้อยละ 4.46 รายจ่ายเฉลี่ยปีละ 66,7627.83 บาทต่อ รพ.สต.	ด้านการลดรายจ่าย: ไม่จ้างบุคลากรเพิ่ม โยกย้ายสับเปลี่ยนบุคลากรบางตำแหน่ง เสนอให้โรงพยาบาลจ้างลูกจ้างสายวิชาชีพให้ รพ.สต. และลดระยะเวลาการอยู่เวรรักษาพยาบาลในวันราชการ จาก 4 ชั่วโมง เหลือ 2 ชั่วโมง	ไม่จ้างลูกจ้างใหม่ รพ.นาหว้า จ้างลูกจ้างสายวิชาชีพ และ นักเรียนทุนให้จำนวน 5 คน ประหยัดงบประมาณได้เดือนละ 3,000 บาท ต่อ รพ.สต ในการลดระยะอยู่เวรรักษาพยาบาลในวันราชการ

ค) นวัตกรรม หรือ แนวทางใหม่ในการจัดการด้านการเงิน

รพ.สต.ทุกแห่งจัดทำวิเคราะห์รายรับ รายจ่ายตามแผนเงินบำรุงทุกไตรมาส รายงานวิเคราะห์ข้อมูลและเฝ้าระวังทุกเดือน ตามตารางแบบวิเคราะห์ ภาวะวิกฤติเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ดังนี้

ตารางวิเคราะห์รายรับ รายจ่าย ตามแผนเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม (ส่งทุกไตรมาส)

รพ.สต.	ประมาณการรายรับแผนเงินบำรุง(บาท)	รับจริง(บาท)	ร้อยละ	ประมาณการรายจ่ายแผนเงินบำรุง(บาท)	จ่ายจริง(บาท)	ร้อยละ
รพ.สต. ก						
รพ.สต. ข						
รพ.สต. ค						

ตารางแบบวิเคราะห์ ภาวะวิกฤติเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม (ส่งทุกเดือน)

รพ.สต.	เงินบำรุงคงเหลือ ณ วันสิ้นเดือน (บาท)	รายจ่ายค้างจ่าย (บาท)	คงเหลือเงินบำรุงยกไป(บาท)	รายจ่ายเฉลี่ยปีที่แล้วต่อเดือน	ประเมินการอยู่รอด (เดือน)	ระดับความเสี่ยง วิกฤติ 0 ,1, 2 ,3
	(1)	(2)	(1)- (2) = (3)	(4)	(3)/(4)=(5)	
รพ.สต. ก						

แบ่งวิกฤติการเงิน รพ.สต. 4 ระดับ

วิกฤติ 0	อยู่ดี	อยู่ได้	8 เดือนขึ้นไป
วิกฤติ 1	อยู่ได้	อยู่ได้	6-7 เดือน
วิกฤติ 2	อยู่รอด	อยู่ได้	4-5 เดือน
วิกฤติ 3	อยู่ลำบาก	อยู่ได้	น้อยกว่า 4 เดือน

ข้อเสนอแนะมาตรการแก้ไขวิกฤติ

วิกฤติ 0	ใช้จ่ายเงินตามแผนเงินบำรุง	เฝ้าระวังสถานการณ์การเงิน	รายงานสถานการณ์เงินบำรุงทุกเดือน
วิกฤติ 1	ใช้จ่ายเงินตามแผนเงินบำรุง	เฝ้าระวังสถานการณ์การเงิน เตรียมแผนการประหยัด	รายงานสถานการณ์เงินบำรุงทุกเดือน
วิกฤติ 2	ใช้จ่ายเงินตามแผนเงินบำรุงอย่างระมัดระวัง	เฝ้าระวังสถานการณ์การเงินจัดทำแผนลดรายจ่าย เพิ่มรายได้	รายงานสถานการณ์เงินบำรุงทุกเดือน
วิกฤติ 3	ใช้จ่ายเงินตามแผนเงินบำรุงอย่างระมัดระวัง งดจ่ายเงินบางรายการตามแผนเงินบำรุง	เฝ้าระวังสถานการณ์การเงินจัดทำแผนลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ปฏิบัติตามแผนลดรายจ่ายเพิ่มรายได้	รายงานสถานการณ์เงินบำรุง และการดำเนินงานตามแผนทุกเดือน

4.1 แนวทางการจัดการเงิน การคลัง รพ.สต.อำเภอนาหว้า (ปี 2560)

ก) เกณฑ์ในการสนับสนุนงบประมาณของ คป.สอ. หรือ CUP

เงิน Fixcost รับข้อเสนอจ่ายเพิ่ม ให้ รพ.สต.	รพ.สต.ละ 330,000 บาท เท่ากันทุกแห่ง จ่ายให้ รพ.สต.ทุก 3 เดือน
คุณภาพบริการปฐมภูมิ(QOF)	จ่ายตามผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดคุณภาพบริการ และจ่ายตามจำนวนประชากรที่รับผิดชอบ
เงินค่าบริการงานแพทย์แผนไทย	จ่ายตามผลการใบริการงานแพทย์แผนไทย
เงินค่าจ้างลูกจ้างสายวิชาชีพและนักเรียนทุน	ใช้เงิน QOF ที่กันไว้เป็นค่าจ้างและโอนให้ รพ.สต.ทุกเดือน

ข) แนวปฏิบัติสำหรับ รพ.สต.

ด้านการจัดทำแผน รายงานและเฝ้าระวัง: รพ.สต. ทุกแห่งจัดทำวิเคราะห์รายรับ รายจ่าย ตามแผนเงินบำรุง ทุกไตรมาส รายงานวิเคราะห์ข้อมูลและเฝ้าระวังทุกเดือน ตามตารางแบบวิเคราะห์ ภาวะวิกฤติเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ด้านการลดรายจ่าย: ไม่จ้างบุคลากรเพิ่ม โยกย้ายสับเปลี่ยนบุคลากรบางตำแหน่ง รพ.สต. ลดระยะเวลาการอยู่เวรรักษาพยาบาลในวันราชการ จาก 4 ชั่วโมง เหลือ 2 ชั่วโมง ด้านการเพิ่มรายได้: รพ.สต.เร่งรัดผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด QOF และงานบริการแพทย์แผนไทย พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านข้อมูล สมัครเข้าร่วมระบบจ่ายตรง อปท. และการเบิกจ่ายงบประกันสังคม จัดทำผ้าป่า

ค) ข้อควรระวังในการจัดการ

การจัดการเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม เป็นการจัดการแบบมีส่วนร่วม มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือกันในเครือข่าย ให้โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล มีงบประมาณอย่างเพียงพอในการจัดกิจกรรมบริการด้านสุขภาพ ให้ได้คุณภาพ ประชาชนเข้าถึงบริการได้อย่างทั่วถึง จึงควรวิเคราะห์และรายงานข้อมูลบนพื้นฐานข้อเท็จจริง และความจำเป็นในการพัฒนาคุณภาพบริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจทั้งผู้ให้และผู้รับบริการ และเป็นไปเพื่อสร้างขวัญกำลังใจแก่บุคลากรในการปฏิบัติงาน

อภิปรายผล

ผลการวิจัย แนวทางการจัดการเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ครั้งนี้ ด้านสถานการณ์เงินบำรุงคงเหลือใน รพ.สต.มีแนวโน้มลดลง เงินบำรุงคงเหลือเฉลี่ยต่อแห่ง เท่ากับ 337,772.32 บาท บาท ด้านรายรับ(ไม่รวมเงิน อสม. เงินกองทุนตำบล) พบว่าส่วนมากมาจากเงิน Fixcost ร้อยละ 50.47 ด้านรายจ่ายเงินบำรุงพบว่า ส่วนมากเป็นค่าจ้างลูกจ้าง ร้อยละ 56.09 และสัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับพบว่ารายจ่ายมากกว่ารายรับ สอดคล้องกับการวิเคราะห์สถานการณ์เงินบำรุง รพ.สต. จังหวัดนครพนม ปีงบประมาณ 2560 โดยวิเคราะห์จากแผนเงินบำรุง รพ.สต.ของไกรวุฒิ แก้วชาลุน 2560[3] พบว่า เงินบำรุงคงเหลือเฉลี่ยต่อแห่งในปี 2559 เท่ากับ 362,159 ด้านรายรับพบว่ารายรับ รพ.สต.ส่วนมากคือ เงินสนับสนุนจาก CUP ร้อยละ 53 ด้านรายจ่าย พบว่าค่าแรง ร้อยละ 47 ด้านสัดส่วนรายจ่ายต่อรายรับพบว่า ค่าเฉลี่ยรายรับ-รายจ่าย 5 ปี เท่ากับ - 196,717 บาท สอดคล้องกับดำรงค์ สีระสูงเนิน[6] ทำการศึกษาต้นทุนการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในสังกัดสำนักงานสาธารณสุขอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนค่าแรง สูงถึง 38.66 % แต่ไม่สอดคล้องกับ สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์[7] ศึกษาผลการศึกษาการประเมินการบริหารจัดการการคลังเครือข่ายบริการปฐมภูมิ (CUP) และการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการการคลังสถานพยาบาลปฐมภูมิการสุ่มเลือกตัวอย่าง ทำโดยคัดเลือกจังหวัดที่มีระบบข้อมูลค่อนข้างดีแบบเจาะจง กระจายในทุกเขตของ สปสช. จำนวน 12 จังหวัด พบว่าด้านสถานการณ์การคลังของโรงพยาบาลแม่ข่ายและหน่วยบริการปฐมภูมิที่เป็นลูกข่ายทุกประเภทส่วนใหญ่มีสถานะเงินบำรุงโดยรวมดีขึ้น เป็นข้อบ่งชี้ว่า งบประมาณสำหรับการจัดบริการสาธารณสุขในภาพรวมเพียงพอ แต่ยังมีจุดอ่อนด้านการกระจายงบประมาณที่ยังขาดประสิทธิภาพ

ด้านแนวทางการจัดการเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม เสนอให้โรงพยาบาลเพิ่มเงิน Fixcost และจ้างลูกจ้างสายวิชาชีพให้ รพ.สต. สอดคล้องกับ ไพจิตร์ วราชิต[2] การสนับสนุนทางการเงินการคลังและการลงทุน งบประมาณในการดำเนินการในการให้บริการประชาชนด้านการรักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพป้องกันโรค (P&P) เกือบทั้งหมดจัดสรรไปโดยระบบกองทุนประกันสุขภาพ แบบเหมาจ่ายรายหัว ดังนั้นงบประมาณสำหรับดำเนินการก็ต้องส่งผ่านไปตามระบบที่วางไว้ การปรับเปลี่ยนประการใด

เช่นการเสนอให้งบส่วนหนึ่งส่งตรงลงไป รพ.สต. ก็เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณากันให้ถี่ถ้วน เพียงแต่โรงพยาบาลแม่ข่ายจะต้องให้ความมั่นใจ ว่าจะสนับสนุนการดำเนินการตามกิจกรรมที่พึงประสงค์ใน รพ.สต. ให้เพียงพอ ส่วนแนวทางให้ รพ.สต. ทุกแห่งจัดทำวิเคราะห์รายรับ รายจ่ายตามแผนเงินบำรุงทุกไตรมาส รายงานวิเคราะห์ข้อมูลและเฝ้าระวังทุกเดือน ตามตารางแบบวิเคราะห์ ภาวะวิกฤติเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม ด้านการลดรายจ่าย: ไม่จ้างบุคลากรเพิ่ม โยกย้ายสับเปลี่ยนบุคลากรบางตำแหน่ง รพ.สต. ลดระยะเวลาการอยู่เวรรักษาพยาบาลในวันราชการ จาก 4 ชั่วโมง เหลือ 2 ชั่วโมง ด้านการเพิ่มรายได้ : รพ.สต.เร่งรัดผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัด QOF และงานบริการแพทย์แผนไทย พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านข้อมูล สมัครเข้าร่วมระบบจ่ายตรง อปท. และการเบิกจ่ายงบประกันสังคม จัดทำผ้าป่าสอดคล้องกับ ชูชัย ศุภวงศ์และคณะ[1] การจัดการด้านการเงินการคลังสถานีอนามัยที่ยกฐานะเพื่อเป็นโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำเป็นต้องได้รับงบประมาณดำเนินการภารกิจต่างๆ อย่างพอเพียง ขณะที่ รพ.สต. คงต้องวางแผนการระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ เพื่อมาดำเนินการ อาทิ งบประมาณด้านสาธารณสุขจาก อปท. ภาคเอกชนอื่นๆ รวมถึงการระดมทุนจากชุมชน โดยอาศัยกลไกคณะกรรมการบริหารโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลและกลไกรูปแบบอื่นๆ รวมถึงการใช้งบประมาณที่มีอย่างมีหลักเกณฑ์ มีการวางแผนปฏิบัติการรองรับ ควบคุม กำกับการใช้งบประมาณ โดยคำนึงถึงความคุ้มค่า (efficiency) ก็จะสามารถจัดบริการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อสรุป สถานการณ์เงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในเขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม มีแนวโน้มลดลง มีรายจ่ายมากว่ารายรับ จึงมีแนวทางเสนอให้โรงพยาบาลแม่ข่าย เพิ่มเงิน Fixcost และ จ้างลูกจ้างสายวิชาชีพให้ รพ.สต. และให้ รพ.สต.ติดตามรายงานและเฝ้าระวังสถานการณ์การเงิน ตามตารางแบบวิเคราะห์ภาวะวิกฤติเงินบำรุงในโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม และให้ รพ.สต.เร่งรัดผลการดำเนินงานตามเกณฑ์ตัวชี้วัดคุณภาพบริการ(QOF) และผลงานตามตัวชี้วัดบริการงานแพทย์แผนไทย สมัครเข้าร่วมระบบจ่ายตรง อปท. และการเบิกจ่ายค่ารักษาพยาบาลสิทธิประกันสังคม เพื่อเพิ่มรายรับ

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณผู้ร่วมวิจัย คปสอ.นาหว้า คณะกรรมการบริหารการเงินการคลังอำเภอนาหว้า ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลเขตอำเภอนาหว้า และขอขอบคุณ อาจารย์สุพัฒน์ สมจิตรสกุล พยาบาลวิชาชีพชำนาญการพิเศษ โรงพยาบาลนาหว้า ที่เป็นพี่เลี้ยงและให้ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. ชูชัย ศุภวงศ์และคณะ. คู่มือการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล. กรุงเทพมหานคร: บริษัท ที คิว พี จำกัด; 2552.
2. ไพจิตร์ วะราชิต. คู่มือบริหารจัดการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล.นนทบุรี:สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. สำนักงานปลัดกระทรวง. กระทรวงสาธารณสุข; 2554.
3. ไกรวุฒิ แก้วชาลุน. วิเคราะห์สถานการณ์เงินบำรุง รพ.สต. จังหวัดนครพนม. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครพนม; 2559.
4. สำนักงานสาธารณสุขอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม. วิเคราะห์สถานการณ์เงินบำรุง รพ.สต.อำเภอนาหว้า; 2559.
5. ดนุวศิน เจริญ. Action Research สำหรับการวิจัยการเปลี่ยนแปลงองค์กร :คำตอบสำหรับความแตกต่างระหว่างภาควิชาการกับภาคปฏิบัติ. บริหารธุรกิจ นิด้า เล่ม 3 [อินเตอร์เนต]. 2550 [เข้าถึงเมื่อ 10 มกราคม 2562]43-52. เข้าถึงได้จาก:http://mba.nida.ac.th/en/books/read/f0eaf130-ffc3-11e6-a70f-a3ce38350f7b.
6. สัมฤทธิ์ ศรีธำรงสวัสดิ์. ศึกษาผลการศึกษาการประเมินการบริหารจัดการการคลังเครือข่ายบริการปฐมภูมิ (CUP) และการพัฒนาระบบข้อมูลเพื่อการบริหารจัดการการคลังสถานพยาบาลปฐมภูมิ [อินเตอร์เนต]. 2550 [เข้าถึงเมื่อ 10มกราคม 2562]43-52. เข้าถึงได้จากhttp://kb.hsri.or.th/dspace/handle/11228/3341?locale-attribute=th.
7. ดำรงค์ สีระสูงเนิน และ ประเสริฐ เก็มประโคน. การศึกษาต้นทุนการให้บริการของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลในอำเภอหนองหงส์ จังหวัดบุรีรัมย์ ปี 2555. วารสารวิชาการสาธารณสุข 2558; 24: 296-303